

OSKA KOORDINATSIOONIKOGU KOOSOLEK

24. august 2022 nr 28
Tallinn, Kutsekoda ja Zoom

Algas kell 11.00, lõpp kell 13.00

Juhatas Renno Veinthal, Haridus- ja Teadusministeerium

Protokollis Liina Ruusa, Kutsekoda

Osa võtsid: Mait Palts, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda; Jaan-Hendrik Toomel, Eesti Ametühingute Keskliit; Mario Lambing (Sille Kraami asendaja), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium; Erki Lõhmuste, Rahandusministeerium; Arto Aas, Eesti Töandjate Keskliit; Ülo Kaasik, Eesti Pank
Zoomis osalesid: Kristi Suur (Ulla Saare asendaja), Sotsiaalministeerium; Reelika Leetmaa, Eesti Töötukassa; Riina Viiding, Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioon TALO; Kati Päike (Veiko Kommusaare asendaja), Siseministeerium

Kutsutud: Külli All, Haridus- ja Teadusministeerium (Zoom)

Kutsekojast: Yngve Rosenblad, Tiia Randma, Rain Leoma, Siret Trull, Mare Uiboupin, Ingrid Lepik, Riina Tilk, Elin-Külliki Kruusmaa

PÄEVAKORD

1. Sissejuhatus
2. OSKA Metsanduse ja puidutööstuse uuringu dilemmad
3. OSKA Masina-, metalli- ja elektroonikatööstuse uuringu dilemmad
4. OSKA Majutuse, toitlustuse ja turismi uuringu ettepanekute seire
5. Pagulaste töötamise andmete kättesaadavus
6. Üldraporti fookusteema valik
7. OSKA jätkuprogrammi seis
8. Kokkuvõtte ja järgmise aasta teemad ning koosolekute ajad

1. Sissejuhatus

OSKA koordinatsioonikogu esimees Renno Veinthal tutvustas päevakorda ning lühidalt Haridus- ja teadusministeeriumi päevakajalisi teemasid: Ukrainast pärit laste haridustee jätkamine Eestis, kutseõppe rahastus ja üleminek eestikeelsele haridusele.

2. OSKA Metsanduse ja puidutööstuse uuringu dilemmad

- a. Elin-Külliki Kruusmaa andis ülevaate valdkonna töötajate hõivest, piirkondlikust jaotusest, keskmisest palgast ja raiemahu muutuse mõjust hõiveprognoosile. Kokku töötab valdkonna põhikutsealadel 30 tuhat töötajat. Valdkond tervikuna prognoosib aastaks 2030 paariprotsendilist hõive kasvu. Samas paberi-, tselluloosi- ja puidukeemia valdkond prognoosib 30%-list hõive kasvu ja puitmajaehitus 10%-list hõive kasvu.

Kõige suurem on valdkonna töötajate osatähtsus Kesk-Eestis, teisel kohal on Lõuna-Eesti. Absoluutväärtuses töötab just Lõuna-Eestis enim töötajaid (üle 13 tuhande).

Raiemahu drastiline vähenemine mõjutab absoluutväärtuses enim puidutööstust, kus vajatakse ligi 1500 töötajat vähem. Osakaaluna hõivatutesse mõjutab suur raiemahu langus enim siiski metsandust (vajatakse 19% vähem töötajaid, st 850 inimest), puidutööstus vajab 12% ja puitmajaehitus saab rakendada 9% vähem töötajaid (st ligi 500 inimest).

Kõige negatiivsema stsenaariumi puhul toob raiemahtude vähenemine kaasa 2800 inimese koondamise valdkonna põhikutsealadelt.

Vaata täpsemalt lisast 1.

Metsanduse arengukava 2021-2030 raiemahu mõjust tööhõive prognoosile

Arutelu:

- Lähiaastatel on olnud oluline roll Venemaalt puidu impordil, mis tänaseks on lõppenud. Langus on sama suur kui arengukava negatiivne stsenaarium.
- Suur osa metsa- ja puidutööstuse töötajaskonnast (pehme mööbli valmistajad, lihttöölised, metsanduse oskustöölised, tiserid, pingi- ja liinioperaatorid) on madalapalgalised või alla Eesti keskmise palga saajad. Palgasurve on nendes sektorites kindlasti märkimisväärne. Küsimus on, kuidas ettevõtted kulururvega toime tulevad. Kõrgema palga maksmine eeldaks struktuurinihet suurema lisandväärtuse pakkumiseks.
- Eestis on fikseeritud ootus, et me 15 aasta jooksul tõstame töötajate tootlikkust ca 30 %. Struktuurse nihke puudumist ei saa käsitleda paratamatusena. Selleks, et töötajate tootlikkus saaks tõusta, ongi vaja struktuurset nihet.
- Palgasurve on objektiivselt olemas, ettevõtjad saavad sellest aru, teevad mis suudavad, aga kui ei nähta paradigma muutust, siis pigem on hariduse pakkumise mõistes tegemist kahaneva valdkonnaga ja valdkonna oskuste arendamisse investeerida ei tundu loogiline olukorras, kus üle Eesti on töökätest puudus. Mõistlik on ressursi suunata sinna, kus luuakse rohkem väärtust.
- Üldjoontes on metsa ja puidutööstus seni olnud innovatiivne ja võimalikult palju on automatiseeritud.
- Raiemahtude vähendamine 25% võrra ei ole probleem kui suudame suurendada selle võrra lisandväärtust. Sõltumata raiemahust on struktuurset nihet vaja.
- Raiemahtude vähenemine mõjutab eriti Lõuna- ja Kesk-Eesti töötajaid. Puidutööstus on üks eeskujulikumaid Euroopas oma tehnoloogiliste lahenduste poolest. Meie tööstuse omapära ja ka nišš on selles, et partiid on väikesed, reageerime kiiremini, oleme tootevalikus paindlikud ja sellest tulenevalt ei ole asjakohane täielik automatiseerimine.
- Keskpikas vaates ei prognoositud erialaliidud ja eksperdid sõjast tulenevat arvestatavat mõju metsa- ja puidutööstusele.
- Töötajate leidmise mure ja palgasurve on igal juhul püsiv. Lahendusena kasutatakse Ukraina jm välistöötajaid.

Kokkuvõte: raiemahtude vähenemine mõjutab enim Lõuna- ja Kesk-Eestit, kus töötab üle 60% valdkonna töötajatest. Suur osa ilma erihariduseta või madala kvalifikatsiooniga töötajaskonnast (eelkõige mööbli- ja puidutööstuses) on alla keskmise palga saajad, millest tulenevalt on palgasurve märkimisväärne. Kuigi puidutööstus on üks eeskujulikumaid Euroopas oma tehnoloogiliste lahenduste poolest, siis jätkuvat automatiseerimist piiravad väikesed tootmismahud ja tootmise paindlikkus. Valdikond vajab struktuurinihet suurema lisandväärtuse poole, mis võimaldab omakorda kõrgemat palka maksta.

- b. Riina Tilk selgitas uuringu käigus üles kerkinud puidukeemia spetsialistide väljaõppega seotud küsimusi ja valikukohti. Puidukeemia kui suure arengupotentsiaaliga valdkonna jaoks puudub piisavalt spetsiifiline biotehnoloogia ja tööstuslike bioprotsesside teadmiste ja oskustega spetsialistide väljaõpe nii kõrg- kui kutsehariduse tasemel. Kõrghariduse tasemel on ettepanek leida ettevõtete ja koolide koostöös võimalused puidukeemia valdkonna ettevõtetes vajalike puidu- ja biokeemia kõrgharidusega spetsialistide väljaõppeks ja/või spetsialiseerumiseks olemasolevate bioloogia ja sellega seotud teaduste ning füüsikaliste loodusteaduste (sh keemia) õppesuundade õppekavade raames.

Kutsehariduse tasemel on ettepanek töötada ettevõtete, koolide ja HTM-i koostöös välja puidukeemia ja bioprotsesside operaatorite kutseõppekava. Alternatiivina uue õppekava loomisele tuleks kaaluda olemasolevate, sisult lähedaste õppekavade laiendamist. Vaata täpsemalt lisast 1.

Puidukeemia väljaõppega seotud arutelukohad:

- **Kas aeg on küps puidukeemia väljaõppevõimaluste loomiseks?**
- **Millisest väljaõppe võimaluse loomisest tuleks alustada: kõrgharidusest või kutseharidusest või mõlemast korraga?**
- **Kust võiksid tulla potentsiaalsed õppijad?**
- **Milliseid võimalusi näevad tööturu erinevad osapooled puidukeemia kui tööstusvaldkonna arengus ja sellele arengule kaasaaitamisel?**

Arutelu:

- Kindlasti tuleb erialaspetsialiste hakata õpetama. Arengu ja innovatsiooni küsimustes toovad ettevõtjad selgelt välja probleemkohana õppinud spetsialistide puuduse. Puidu ja metsasektoris kapitali jätkub ja on selge, et areng peab toimuma. Investeerimiskindlus sõltub üldisest keskkonnast ja metsasõjast. Siiski ilma inimeste ja oskusteta pole arengut ja innovatsiooni võimalik teha. Mõeldes strateegiliselt ja kümme aastat ette, siis peaks õppega kindlasti alustama.
- Kui vaadata lisandväärtuse ja tootlikkuse vaatenurgast, siis praegu on puidutööstuse ekspordi maht puitlaastud ja graanulid. Isegi kui graanulitootmine viimсени automatiseerida, siis lisandväärtus sellest ei kasva. Aeg on küps puidukeemia teemasid õpetama hakata, sest tegemist on kahe arvestatava projektiga. Ei näe põhjust, miks peab veel 10 aastat ootama.
- Väikese lisandväärtusega tootmine on võimalik praeguse kulutaseme juures, eriti kui maailmaturu hinnad on väga kõrged ja sellest tulenevalt kasumlikkus hea. Kui hinnad tulevad alla, siis kasvab palgasurve ettevõttele märgatavalt. Peame liikuma suurema lisandväärtuse poole.
- Kindlasti on vaja edendada puidukeemiat kui tahame arengut. Õpetada saavad näiteks Tallinna Tehnikaülikool, Tartu Ülikool ja Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus. Kõrghariduses saab koostööd teha põhjanaabritega, kellel on vastav kompetents olemas.
- Õpetamise regionaalset poolt ja kummast alustada, kas kutse- või kõrgharidusest peab eraldi analüüsima. Kui OSKA-st tuleb soovitus, et sellist õpet on vaja, siis kindlasti ülikoolid ka seda arvestavad. Ülikoolidel on valmisolek olemas programmide sisusid vastavalt OSKA soovitustele muuta.
- Õiglase ülemineku fondist ja taasterahastust on nii TTÜ Virumaa Kolledž kui TÜ pakkunud välja puidukeemia õppekavade arendamist. Analoogsed plaanid on ka kutsehariduskeskustel. Otsuste tegemiseks on OSKA poolne soovitus õppekavade avamiseks olemas.

Kokkuvõte: metsanduse ja puidutööstuse valdkonna arenguks ja liikumiseks kõrgema lisandväärtuse loomise poole on vältimatu luua puidukeemia eriala õppimisvõimalused nii kõrg- kui kutsehariduses. Koordinatsioonikogu soovitus on õppega alustada.

2. OSKA Masina-, metalli- ja elektroonikatööstuse uuringu dilemmad

Pooleliolevas uuringus on dilemmaks, kas ekspertide poolt kasvavana prognoositud hõive on praegustes muutlikes oludes realistlik. Mare Uiboupin andis ülevaate valdkonna statistilistest näitajatest. Masina-, metalli- ja elektroonikatööstuses töötab 46 000 inimest, mis moodustab 9,6% kogu ettevõtlusest. Vaatamata masina ja metallivaldkonnas toimunud automatiseerimisele ja digitaliseerimisele oleks tööjõudu 10 aasta jooksul juurde vaja ca 11500 inimest.

Rahvastikuprognosis näitavad, et Eesti tööjõudu sellise tööjõuvajaduse katmiseks ei jätku. Juba praegu kasutatakse palju välistööjõudu. Samuti on võimalus kasutada kahaneva hõivega sektorite tööjõudu. Töötleva tööstuse hõive on alates 2005 vähenenud 15%, kuid masina-, metalli- ja elektroonikatööstuses sama ajaga kasvanud 15% ja osakaal töötleva tööstuse hõivest tõusnud 38%-ni. Tööstusbaromeetri järgi on valdkonna tootmisvõimsuste rakendatuse tase 2020 ja 2022 madalam kui eelmistel aastatel. Eesti Konjunkturiinstituudi tööstusbaromeetri alusel oli ettevõtjate konkurentsivõime madal juba 2019. aastal ning ka 2020. aastal, 2021. aastal taastus varasemate perioodide tasemele, kuid olnud siiski väga heitlik 2022. aastal. Hetkel on ettevõtjatele suurimaks kitsaskohaks ebapiisav nõudlus ja tööjõu puudus. Valdkonna ettevõtjad on kinnitanud, et ettevõtetel on kavas kasvada, probleemiks võib kujuneda pakkumise suutlikkus. Valdkond on kasvufaasis, kuid majandus- ja globaalsed tegurid on ebastabiilsed. Vaata täpsemalt lisast 1.

OSKA Masina-, metalli- ja elektroonikatööstuse uuringu arutelukohad:

- **Milline on realistlik tööhõive prognoos vastassuunaliste majandustegurite ja geopoliitilise ebakindluse tingimustes?**
- **Kuidas säilitada konkurentsivõime ja tagada tööjõu olemasolu?**

Arutelu:

- Elektroonikatööstus on kasvav valdkond ning juhtide ja spetsialistide kasv selles valdkonnas on loogiline ja sobiv, sest lihtsam käsitöö osa elektroonikas on ära jäänud. Metallitööstuses on ehitusliku iseloomuga osa ja ekspordiga seotud osa. Ehituslik pool sõltub, kas meil on buum või kriis ehituses. Masinatööstus on kõrget lisandväärtust loov valdkond ja sinna näeks hea meelega töökohtade tekkimist. Masina- ja metallivaldkonda kasv kokku ja tööjõuvajadus ei saa nii suur olema, kui esialgses hõiveprognoosis toodud. Eesti konkureerib metallitööstuses Leeduga, kus näiteks on madalam tootmiskulu ja parem välistööjõu kättesaadavus.
- Metallitööstus Eestis 10 aasta vaates perspektiivikas ei ole, samas koduturule peab valdkond mõistlikus mahus jääma käitluse ja tööstuse jaoks. Pigem on tulevikku elektroonikavaldkonnal, olemas on lipulaevad ja globaalsed arengud loodavad elektroonikavaldkonna innovatsioonile.
- Tööjõumahukat suurtootmist Eestisse ei tule, selleks ei ole meil eelkõige inimesi.
- Vaatama peab ka palgataset. Nendes valdkondades, kus ei ole suutlikust inimestele korraliku palka maksta ja sealt ootus, et kuskilt tuleb odavalt inimesi, ei ole õige.
- Vaadates Eesti majanduse struktuuri, siis IKT sektoris on väga suur buum, kus palgatase on nii kõrge, et see hakkab mõjutama teisi sektoreid ja traditsionaalsemad harud võivad sellest puudutatud saada. Kui IKT sektor jätkab 10 aasta perspektiivis samamoodi, siis paratamatult sööb see ära teised sektorid, kes ei suuda sellise kulutasemega kaasas käia, mistõttu masina- ja metallitööstuse kasvunumbrid ei ole realistlikud.
- Palju on ka tööjõuvajaduse katmise strateegiast, kas haridussüsteem peaks pakkuma sektorile vajaliku hulga töötajaid või meil on strateegia, et 5 või 10 aasta jooksul tuleb 25% töötajaid väljastpoolt. Kui meil juba on palju välistöötajaid, siis me saame neid rakendada, kui mitte, siis on raskus haridussüsteemil.
- Eestis on Ida- ja Kesk-Euroopa võrdluses kõrgeim keskmine nominaalpalk ja kui kasvutempot vaadata, siis kaugel pole ka n-ö vanade Lääne-Euroopa riikide keskmised palgatasemed. Kulururve on hästi kõrge (palk ja energia). Kõrge palgataseme juures on lihtne siia välistööjõudu saada.
- Ülikoolidega sõlmitud halduslepingute alusel on neil kohustus suurendada õppijate arvu tehnika- ja tehnoloogiavaldkonnas ning IT valdkonnas.

- Lisaks IT valdkonna arendamisele tuleb majanduse tasakaalustamiseks tähelepanu pöörata ka teistele valdkondadele.
- Vaadates demograafilisi prognoose, siis ilma välise tööjõuta Eesti tööstusvaldkond kindlasti hakkama ei saa.
- Demograafilisele langust aitavad praegu leevendada sõjapõgenikud, samas on keeruline prognoosida, mis neist inimestest edasi saab.

Kokkuvõte: Koordinatsioonikogu hindas metallivaldkonda kahanevaks valdkonnaks. Suuremat kasvupotentsiaali nähakse elektroonika- ja masinatööstuse valdkonnas, kus luuakse kõrgemat lisandväärtust. Valikute ja soovitude tegemisel hoida tugevalt kinni tööjõu tootlikkuse eesmärgist. Surve tööjõu leidmiseks tööstusvaldkondades ei kao. Eesti tööstus välistööjõuta hakkama ei saa.

3. OSKA Majutuse, toitlustuse ja turismi uuringu ettepanekute seire

Ingrid Lepik andis ülevaate majutuse, toitlustuse ja turismi uuringu ettepanekute täiendavast seirest. COVID-19 pandeemias said kõige teravamana tagasilöögi turismi-, majutus- ja toitlustusettevõtted. Suur osa erialaste teadmiste ja oskustega töötajaid lahkus valdkonnast. Piirangute leevenemisel sattus valdkond tööjõukriisi. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel otsiti võimalusi, kuidas aidata kaasa valdkonna kiiremale taastumisele ja tööjõu ettevalmistamisele. Lepiti kokku, et OSKA meeskond vaatab üle, millised 2018. aasta uuringus tehtud ettepanekud on muutunud olukorras asjakohased, millised vajavad kriisi mõjude tõttu rohkem tähelepanu ning millised on ellu viidud või töös. Valdkonna uuringu ettepanekute täiendav seirearutelu toimus 2022. aasta kevadel. Vaata täpsemalt lisast 1.

4. Pagulaste töötamise andmete kättesaadavus

Rain Leoma tutvustas, kust saab kätte pagulaste töötamisega seotud andmeid. Praeguse seisuga saab andmeid kahest allikast, mis on kõigile kättesaadavad. Töötukassa avaldab rahvusvahelise kaitse saajatest registreeritud töötute statistikat. Statistikaamet avaldab andmeid ukrainlaste hõiveseisundi kohta Eesti tööturul. Ukraina kodanike töötamise kohta Eesti on infot kogunud ka Sotsiaalministeerium. Vaata täpsemalt lisast 1.

5. Üldraporti fookusteema valik

Yngve Rosenblad tutvustas järgmise OSKA üldraporti fookusteemade valikut. Fookusteema on ühekordne, vahetuv, põhjalikum sisevaate peatükk üldraportis.

Fookusteemade valik:

- a. **Suurima haridusliku ebakõlaga (haridustase, eriala) ametialad.** Uurida, millistel ametialadel töötab enim ametikoha nõudmistele mittevastava haridustasemega (kõrgem, madalam) inimesi ning millistel ametialadel töötab enim ametikoha sisule mittevastava erialaga inimesi.
- b. **Regionaalne tööturg: tööjõustruktuur maakonniti.** Uurida, millistes sektorites on maakondade tööjõud hõivatud; millistes ametialarühmades on maakondade tööjõud hõivatud; milline taust (sektor, ametialarühm) on maakonna/piirkonna töötutel.
- c. **Tööturult väljumise ametialad ja palgastruktuur.** Uurida, millistel ametialadel töötavad inimesed oma tööelu lõpus; kuidas see erineb soo ja haridustaseme järgi; milline on nende ametialade palgatase; kas need ametialad on seotud suurema tööjõu voolavuse,

töäjõupuuduse vm-ga ning milline on 60+ töötajate ametialane struktuur ja palgatase võrreldes 50-59-aastastega.

5.1 Otsustati valida järgmiseks OSKA üldraporti fookusteemaks: Suurima haridusliku ebakõlaga (haridustase, eriala) ametialad.

Hääletuse tulemused:

- selle teema poolt hääletas 10 liiget

6. OSKA jätkuprogrammi seis

Hetkel on toetuse andmise tingimuste eelnõu kooskõlastamisel Haridus- ja Teadusministeeriumis. Ees on veel mitteformaalne kooskõlastusring seotud organisatsioonidega. Põhimõttelisi vastuolusid ei ole, läbi räägitakse tehniliste detailide osas. Kokkulepe on, et tagasiulatuvalt on OSKA jätkuprogrammi tegevused abikõlblikud 1.augustist 2022.

Tervikliku oskuste ja kutsete süsteemi OsKuS loomine (kutsesüsteemi reform) 2022-2029 (detailne eelarve kinnitatakse 2025. aasta lõpuni) tegevusi vaata täpsemalt lisast 1.

7. Kokkuvõtte ja järgmise aasta teemad ning koosolekute ajad

23. november 2022 kl 11-13

- Käimasolevate uuringute dilemmad
 - T&A tööjõu- ja oskuste vajadus ettevõtetes
 - Põllumajandus ja toiduainetööstus

11. jaanuar 2023 kl 11-13 (materjalid detsembri lõpus)

- OSKA üldprognoos
- Lõplike uuringu tulemuste tutvustamine
 - Metsandus ja puidutööstus
 - Põllumajandus ja toiduainetööstus

Lähtudes Kutseseaduse § 7¹ -st

OTSUSTATI

5.1 Otsustati valida järgmiseks OSKA üldraporti fookusteemaks: **Suurima haridusliku ebakõlaga (haridustase, eriala) ametialad.**

Koosoleku juhataja
Renno Veinthal

Protokollija
Liina Ruusa